

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Către un cadru de etichetare a produselor alimentare durabile care să le permită consumatorilor să facă alegeri alimentare durabile”

(aviz din proprie inițiativă)

(2023/C 75/14)

Raportor: **Andreas THURNER**

Decizia Adunării plenare	20.1.2022
Temei juridic	Articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	5.10.2022
Data adoptării în sesiunea plenară	27.10.2022
Sesiunea plenară nr.	573
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	147/5/1

1. Concluzii și recomandări

Comitetul Economic și Social European (CESE)

1.1. **salută** inițiativa Comisiei Europene de a crea un cadru juridic pentru sisteme alimentare durabile, care urmează să conțină, printre altele, și norme privind etichetarea privind durabilitatea în cazul produselor alimentare. Există o nevoie clară de reglementări și de un anumit nivel de standardizare și armonizare pentru a garanta credibilitatea și condiții de concurență echitabile;

1.2. **subliniază** faptul că durabilitatea este un concept multidimensional, în cadrul căruia ar trebui să se țină seama întotdeauna și de dimensiunea economică, dimensiunea de mediu și dimensiunea socială;

1.3. **pune în vedere** faptul că obiceiurile alimentare ale oamenilor sunt foarte diferite, depind de diverși factori și sunt, în plus, foarte persistente. Prin urmare, așteptările legate de un sistem de etichetare privind durabilitatea ar trebui evaluate încă de la început în mod realist. Cu toate acestea, există un interes general pentru trecerea la modele de consum mai durabile;

1.4. **recomandă**, prin urmare, să se stabilească un cadru de etichetare privind durabilitatea în cazul produselor alimentare care să fie transparent, bazat pe știință și cât mai simplu și cât mai pragmatic, atât pentru a ajuta operatorii economici să evalueze și să îmbunătățească durabilitatea produselor, cât și pentru a oferi consumatorilor indicații utile pentru a lua decizii de cumpărare conștiente;

1.5. **propune**, în sensul unei abordări simple și pragmatice, o posibilă limitare la aspecte parțiale ale unei durabilități definite și evaluate în mod cuprinzător, cum ar fi bunăstarea animalelor, criteriile sociale sau criteriile ecologice. În acest caz însă, termenul „durabil” nu ar trebui utilizat, deoarece el ar trebui să fie folosit numai în cadrul unei abordări de evaluare cuprinzătoare;

1.6. **pledează pentru început** pentru o abordare voluntară, care ar trebui totuși să prevadă condiții obligatorii în caz de aplicare. Etichetele de durabilitate sau mențiunile de durabilitate care ulterior nu se bazează pe aceste condiții ar trebui să fie interzise;

1.7. **consideră** că formele de etichetare cu o scală de evaluare (de exemplu, sub forma unui sistem de semaforizare) îi pot ajuta pe consumatori să ia decizii în cunoștință de cauză. În același timp, un astfel de sistem de evaluare poate și să promoveze un rol de pionierat în materie de durabilitate și să încurajeze întreprinderile să îmbunătățească procesele de-a lungul lanțului alimentar în direcția corectă;

1.8. **atrage** însă **atenția** asupra faptului că algoritmi de evaluare sunt esențiali pentru un model de aplicare la scară largă. Aceștia trebuie să aibă o bază științifică și să fie transparenți pentru consumatori, într-un mod adecvat;

1.9. **apreciază** că normele de calitate existente ale UE, cum ar fi agricultura ecologică sau indicațiile geografice, cuprind deja elemente care contribuie la o mai mare durabilitate a sistemului alimentar. Acest lucru ar trebui să fie recunoscut în mod corespunzător. În plus, CESE recomandă ca reglementările existente să fie supuse unei verificări în ceea ce privește durabilitatea și, dacă este cazul, să fie completate cu dispoziții adecvate în materie de durabilitate;

1.10. **subliniază** rolul crucial al educației în transmiterea unei înțelegeri fundamentale a aspectelor de durabilitate în legătură cu produsele alimentare. Campaniile de sensibilizare și măsurile adecvate de sprijinire a accesibilității din punct de vedere financiar a produselor alimentare durabile pot promova, de asemenea, tranziția către sisteme alimentare mai durabile.

2. Contextul avizului

2.1. Strategia „De la fermă la consumator” ⁽¹⁾ reprezintă elementul central al Pactului verde european. Scopul său este de a asigura sisteme alimentare echitabile, sănătoase și ecologice. Planul de acțiune al strategiei prevede, printre altele, acțiuni de promovare a consumului durabil de alimente și de facilitare a tranziției către o alimentație sănătoasă și durabilă. Între timp, Comisia Europeană a început deja lucrările pregătitoare pentru o lege-cadru orizontală, în scopul de a accelera și a facilita tranziția către durabilitate. De asemenea, se urmărește să se asigure că alimentele puse în circulație pe piața UE devin din ce în ce mai durabile.

2.2. Prin proiectul său de viziune strategică pentru promovarea unei politici alimentare cuprinzătoare, CESE a dezvoltat deja un cadru solid de acțiune. Bazele acestei viziuni sunt cuprinse în avizele privind aspecte variate, cum ar fi politica alimentară cuprinzătoare ⁽²⁾, alimentația sănătoasă și durabilă ⁽³⁾, lanțurile scurte de aprovizionare cu alimente/agroecologia ⁽⁴⁾, consumul durabil ⁽⁵⁾ și alinierea politicilor și acțiunilor în domeniul alimentar la obiectivele de durabilitate pentru o redresare durabilă după criza COVID-19 ⁽⁶⁾.

2.3. Întreprinderile au o mare responsabilitate în ceea ce privește, pe de o parte, orientarea consumatorilor către alegeri sănătoase și cu impact mai redus asupra mediului și, pe de altă parte, transformarea durabilă a sistemelor alimentare prin adoptarea unor practici agricole, de prelucrare și de ambalare durabile. Întreprinderile ar trebui să participe la întregul parcurs de dezvoltare a cadrului de etichetare a produselor alimentare durabile.

2.4. Pe lângă întreprinderile și actorii din domeniul producției alimentare, consumatorii joacă, la rândul lor, un rol esențial în tranziția către sisteme alimentare mai durabile. Fiecare decizie de cumpărare declanșează, în principiu, următoarea comandă de producție. Prin urmare, o cerere mai mare de produse alimentare durabile va orienta și oferta către o mai mare durabilitate.

2.5. În acest context, scopul prezentului aviz din proprie inițiativă este de a explora posibilele opțiuni pentru un cadru de etichetare a produselor alimentare durabile și de a prezenta concluzii și recomandări pentru a sprijini Comisia, încă din primele etape, să elaboreze un cadru de politică de acest tip.

3. Observații generale

3.1. Durabilitatea este un concept multidimensional, în cadrul căruia ar trebui să se țină seama întotdeauna și de dimensiunea economică, dimensiunea de mediu și dimensiunea socială. Potrivit definiției FAO, un sistem alimentar durabil este un sistem alimentar care garantează securitatea alimentară și produse alimentare pentru toți, astfel încât să nu fie

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en

⁽²⁾ Avizul din proprie inițiativă al CESE pe tema „Contribuția societății civile la dezvoltarea unei politici alimentare globale în UE” (JO C 129, 11.4.2018, p. 18).

⁽³⁾ Avizul din proprie inițiativă al CESE pe tema „Promovarea unei alimentații sănătoase și durabile în UE” (JO C 190, 5.6.2019, p. 9).

⁽⁴⁾ Avizul din proprie inițiativă al CESE pe tema „Promovarea unor lanțuri scurte și alternative de aprovizionare cu alimente în UE: rolul agroecologiei” (JO C 353, 18.10.2019, p. 65).

⁽⁵⁾ Avizul din proprie inițiativă al CESE pe tema „Către o strategie a UE privind consumul durabil” (JO C 429, 11.12.2020, p. 51).

⁽⁶⁾ Avizul din proprie inițiativă al CESE pe tema „Alinierea strategiilor și activităților întreprinderilor din sectorul alimentar la obiectivele de dezvoltare durabilă pentru o redresare durabilă în urma pandemiei de COVID-19” (JO C 152, 6.4.2022, p. 63).

compromise bazele economice, sociale și de mediu ale securității alimentare și ale alimentației generațiilor viitoare⁽⁷⁾. În concluzie, o concentrare unilaterală pe partea de mediu a durabilității, așa cum se întâmplă adesea în prezent, sau o concentrare unilaterală pe pilonii socioeconomi ai durabilității, nu este durabilă prin definiție. Obiectivul ar trebui să fie acoperirea întregului lanț valoric în toate cele trei dimensiuni ale durabilității.

3.2. Un cadru de etichetare nu ar trebui să urmărească să clasifice alimentele ca durabile sau nedurabile, ci mai degrabă să sprijine trecerea la un sistem alimentar mai durabil. Cadru de etichetare ar trebui să-i ajute pe operatorii economici să evalueze și să îmbunătățească durabilitatea produselor (metodologii care stimulează îmbunătățirile, de exemplu un sistem de evaluare comparativă sau un sistem de referință), și să ofere indicații utile consumatorilor. Acest cadru de etichetare ar trebui să fie elaborat într-un mod deschis și transparent, cu implicarea părților interesate relevante, și ar trebui să se bazeze pe o metodologie clară, bazată pe date științifice. În acest scop, întreprinderile ar trebui să aibă acces la indicatori, metodologii și rezultate obținute pe baza sistemului de etichetare. În primul rând, acest cadru trebuie să fie simplu.

3.3. Este nevoie de reguli clare pentru a se reduce confuzia existentă în prezent pe piață din cauza utilizării nejustificat de frecvente a termenului „durabil” (o formă de dezinformare ecologică). Etichetele de durabilitate sau mențiunile de durabilitate care nu se bazează pe un sistem de certificare recunoscut pe scară largă ar trebui să fie interzise.

3.4. Etichetarea privind durabilitatea în cazul produselor alimentare ar trebui să aibă la bază întregul proces de producție și să fie, deocamdată, voluntară. Orice cadru de etichetare a durabilității produselor alimentare trebuie însă să se bazeze obligatoriu de la început pe o definiție/metodologie clară, susținută simultan de toți cei trei piloni ai durabilității (mediu, aspecte sociale și economie). Acesta ar trebui să cuprindă întregul lanț valoric al alimentelor, de la producție până la consum. Totodată, ar trebui să se evalueze dacă este necesară o obligație de etichetare a durabilității. Cadru UE ar trebui să ofere sistemelor naționale și regionale un spațiu de manevră adecvat, însă definițiile și normele de evaluare trebuie armonizate la nivelul UE.

3.5. Rolul etichetării nu trebuie însă supraestimat. Ar trebui să existe o înțelegere realistă și pragmatică a ceea ce poate și nu poate realiza etichetarea privind durabilitatea. Conform Organizației Mondiale a Sănătății, consumatorii ar trebui să cunoască și să recunoască etichetarea, să înțeleagă semnificația acesteia și să fie capabili și interesați să o folosească în mod corespunzător, astfel încât, datorită acesteia, să poată lua decizii în cunoștință de cauză la cumpărarea de produse alimentare și pentru o alimentație mai sănătoasă⁽⁸⁾. Va fi important să se sensibilizeze publicul cu privire la sistemele UE de etichetare a durabilității și a calității. Acest lucru, împreună cu achizițiile publice și măsurile de educare a consumatorilor, poate consolida cererea de produse alimentare durabile. Factorii de decizie politică ar trebui, de asemenea, să ia în considerare măsuri adecvate pentru a sprijini abordabilitatea și accesibilitatea alimentelor durabile.

3.6. Etichetarea privind durabilitatea este foarte importantă în cazurile în care producătorul nu poate furniza în mod direct informațiile necesare. În cazul în care producătorul poate furniza informațiile relevante direct consumatorului (de exemplu, la o piață locală a fermierilor sau la un magazin agricol), nu este necesar un sistem de etichetare. Acest lucru este important și pentru a evita sarcina birocratică pentru micii producători.

3.7. Educația joacă un rol esențial în asigurarea unei înțelegeri fundamentale a aspectelor de durabilitate legate de produsele alimentare. Trebuie să se investească în măsuri de educație pentru o alimentație durabilă încă din copilărie, astfel încât tinerii să învețe să aprecieze valoarea alimentației. În plus, este de presupus că ulterior copiii își vor „educa” părinții în direcția durabilității, așa cum s-a observat, de exemplu, în cazul „separării și reciclării deșeurilor”. Programul școlar al UE pentru fructe, legume și lapte, de exemplu, ar trebui, la rândul său, să evidențieze din ce în ce mai mult aspectele importante ale durabilității.

3.8. CESE își reiterează recomandarea de a se elabora noi orientări pentru o alimentație durabilă, care să țină seama de diferențele culturale și geografice dintre statele membre și din interiorul fiecărui stat membru. Astfel de orientări le-ar fi utile fermierilor, procesatorilor, comercianților cu amănuntul și serviciilor de alimentație. Sistemul agroalimentar ar beneficia de un „cadru” nou, favorabil producției, prelucrării, distribuirii și comercializării unor produse alimentare mai sănătoase și mai durabile, la un preț mai echitabil⁽⁹⁾.

(7) <https://www.fao.org/in-action/territorios-inteligentes/componentes/produccion-agricola/contexto-general/en/>

(8) <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/336988/WHO-EURO-2020-1569-41320-56234-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

(9) Avizul CESE din proprie inițiativă pe tema „Promovarea unei alimentații sănătoase și durabile în UE” (JO C 190, 5.6.2019, p. 9).

4. Observații specifice

4.1. Obiceiurile alimentare ale oamenilor sunt diferite și sunt influențate puternic de mediul personal și cultural. În plus, obiceiurile alimentare sunt foarte persistente: dacă oamenii vor să își schimbe alimentația, acest lucru se întâmplă doar în pași mici și pe perioade de timp mai îndelungate. Stilul de viață și mediul social al oamenilor reprezintă alți factori relevanți care determină dacă durabilitatea joacă un rol în comportamentul consumatorilor. Cu toate acestea, un procent din ce în ce mai mare de consumatori afirmă că sunt dispuși să își schimbe obiceiurile de consum din considerente de durabilitate. Există un interes pentru utilizarea informațiilor privind durabilitatea în scopul realizării unor alegeri în cunoștință de cauză.

4.2. În general, etichetarea privind durabilitatea este adesea de interes pentru persoanele care sunt deja interesate de acest subiect. Etichetarea privind durabilitatea ar trebui să ușureze acestui grup central luarea unor decizii de consum durabil.

4.3. Se pune astfel și întrebarea dacă și cum se poate ajunge la acele persoane care nu sunt interesate de subiectul durabilității. Prin faptul că grupurile-țintă centrale sunt un exemplu în materie de durabilitate se poate ajunge însă la o schimbare de comportament prin imitație. Se poate considera un progres dacă grupurile-țintă care nu sunt atât de interesate de acest subiect fac alegeri alimentare durabile cel puțin ocazional sau în anumite domenii. Acestea sunt doar câteva aspecte pentru încadrarea în mod realist, încă de la început, a așteptărilor legate de etichetarea privind durabilitatea.

4.4. Condiții esențiale pentru succesul etichetării privind durabilitatea în cazul produselor alimentare sunt percepția și acceptarea corespunzătoare din partea consumatorilor, precum și un mesaj ușor de înțeles. Etichetarea în sine trebuie să fie ușor de înțeles, simplă și de încredere. În paralel, ar trebui luate măsuri de însoțire în ceea ce îi privește pe consumatori, pentru a se promova educația și informarea cu privire la alimentația durabilă, pentru a se consolida încrederea și acceptarea unui sistem de etichetare și pentru a se motiva consumul mai durabil.

4.5. Mențiunile de durabilitate ar trebui să se bazeze pe următoarele principii: fiabilitate, transparență, relevanță, accesibilitate și claritate [a se vedea Orientările Organizației Națiunilor Unite pentru furnizarea de informații privind durabilitatea produselor⁽¹⁰⁾]. În ceea ce privește sistemul de certificare, trebuie avut grijă să se ia în considerare în mod corespunzător contextul structural, pentru a nu se dezavantaja structurile mici (de exemplu, fermieri, IMM-uri, vânzarea direct de la fermă, piețele săptămânale).

4.6. Formele de etichetare cu o scală de evaluare (de exemplu, sub forma unui sistem de semaforizare) i-ar putea ajuta pe consumatori să ia decizii în cunoștință de cauză. În același timp, un astfel de sistem de evaluare poate și să promoveze un rol de pionierat în materie de durabilitate și să încurajeze întreprinderile să îmbunătățească procesele de-a lungul lanțului alimentar în direcția corectă. Cu toate acestea, pentru a evita confuziile, ar trebui să existe un anumit grad de coerență între diferitele sisteme de etichetare.

4.7. La elaborarea unui cadru de etichetare adecvat pentru durabilitate ar trebui urmărită, pe cât posibil, o abordare globală, în sensul de „producție durabilă și consum durabil”, și nu doar de „alimente durabile”. Comportamentul consumatorilor reprezintă un element esențial în imaginea de ansamblu a unui sistem alimentar durabil. Ambalarea și transportul (originea produsului) sunt, de asemenea, domenii relevante. În același timp, trebuie să se dea dovadă de un anumit pragmatism la stabilirea indicatorilor relevanți pentru durabilitate (de exemplu, ce informații/date sunt disponibile într-o formă fiabilă). În orice caz, ar trebui creat cât mai curând un set armonizat de norme pentru etichetarea privind durabilitatea. Tot mai multe etichete diferite de durabilitate la nivel național și de întreprindere nu fac decât să creeze confuzie și conduc la pierderea încrederii.

4.8. Comercianții europeni de produse alimentare cu amănuntul au deja o experiență inițială cu proiecte-pilot având ca temă etichetarea privind durabilitatea în cazul produselor alimentare. Constatările preliminare sunt, printre altele, următoarele: percepția produselor etichetate tinde să fie mai pozitivă decât cea a produselor neetichetate, pe fondul unei influențe reduse asupra deciziei de cumpărare; feedbackurile pozitive vin în principal de la grupurile-țintă mai tinere; atunci când se folosește un sistem de puncte există uneori confuzii cu Nutriscore; dorința de a găsi informații pe ambalaj (și nu doar pe eticheta de preț). Aspecte esențiale par a fi, printre altele: credibilitatea sistemului de evaluare (independent, pe baze științifice), claritatea informațiilor (caracterul inteligibil), o abordare cât mai armonizată la nivel de branșă și transparența („clarificare” în loc de „simplificare”, de exemplu prin intermediul unui cod de bare însoțit de informații relevante).

⁽¹⁰⁾ <https://www.oneplanetnetwork.org/knowledge-centre/resources/guidelines-providing-product-sustainability-information>

4.9. Luarea în considerare a dimensiunii sociale și socioeconomice este crucială, chiar dacă indicatorii în acest sens nu sunt încă clari. În statele membre se aplică dispoziții juridice diferite în special în sectorul social (condiții de muncă, salariu minim), ceea ce ar putea face dificilă o abordare armonizată la nivelul UE. Cu toate acestea, este important să se includă dimensiunea socioeconomică în etichetarea privind durabilitatea.

4.10. Pentru a se promova durabilitatea în sistemul alimentar, în cadrul unei abordări pragmatice pare oportună recunoașterea sistemelor de certificare existente în UE, cum ar fi agricultura ecologică, indicația geografică protejată (IGP), denumirea de origine protejată (DOP) sau specialitatea tradițională garantată (STG). Chiar dacă nu acoperă în totalitate tema durabilității, aceste sisteme conțin elemente care contribuie la o mai mare durabilitate a sistemului alimentar. Reglementările existente ar trebui să fie supuse unei verificări în ceea ce privește durabilitatea și, dacă este necesar, să fie completate cu dispoziții adecvate în materie de durabilitate.

4.11. Producătorii regionali/locali și lanțurile de aprovizionare scurte ar putea avea un rol semnificativ în sporirea durabilității sistemelor alimentare. Producătorii regionali produc deseori în imediata vecinătate a populației locale, fiind supuși astfel unui anumit „control social”, ceea ce ar trebui să impulsioneze tendința unor metode de producție durabile.

4.12. Tema „caracterului sezonier” influențează gradul de durabilitate, în special în cazul fructelor și legumelor. Prin informare și educație, se poate spori gradul de conștientizare cu privire la un consum cu resurse reduse al acestei categorii de alimente perisabile rapid și bogate în apă.

4.13. Recenta reformă a PAC și punerea în aplicare a „Pactului verde european” (Strategia privind biodiversitatea, Strategia „De la fermă la consumator”) în agricultura europeană urmăresc să garanteze că producția agricolă din Europa devine și mai durabilă. Astfel, etichetarea originii materiilor prime agricole permite și desprinderea de concluzii cu privire la gradul de durabilitate al acestora.

Bruxelles, 27 octombrie 2022.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG
